

Пошукі сяброў

У першую суботу верасня 2007 года ў Грамадскім прэс-цэнтры Дома прэсы Міністэрства інфармацыі Саюз пісьменнікаў Беларусі і тады яшчэ рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Літаратура і Мастацтва» сабралі пісьменнікаў з розных краін. Сабралі, каб павесці размову пра еднасць культур, літаратур.

Тады, у 2007 годзе, доктар філалагічных навук, славіст, перакладчык прафесар БДУ Іван Аляксеевіч Чарота заўважыў у сваім выступленні: «Сёння мы апынуліся ў сітуацыі, калі самі сабе ўнушылі, што ўсё вызначае рынак. Што сёння тыя, хто чытае, не мае грошай, а тыя, хто грошы мае, не мае ані жадання, ані патрэбы чытаць. Але ж не толькі багатыя робяць крокі па сцвярдженні нашай славянскай еднасці...» З таго часу мінула ўжо дзевяць гадоў. У Мінску ў Нацыянальнай бібліятэцы ладзіцца дзясяты па ліку круглы стол з удзелам замежных пісьменнікаў...

За гэты час у Беларусь для дыялогу пра ролю мастацкай літаратуры ў свеце,

пра значнасць яе ўплыву на развіццё грамадства прыязджалі пісьменнікі, літаратуразнаўцы з Балгарыі, Польшчы, Літвы, Латвіі, Украіны, Расіі, Чарнагорыі, Сербіі, Арменіі, Азербайджана, Таджыкістана, Грузіі, Малдовы... І кожны год нешта прыносіў у работу пісьменніцкай грамады Беларусі, у дзейнасць дзяржаўных і прыватных кніжных выдавецтваў, у тэматычную прастору літаратурна-мастацкай перыёдыкі нашай краіны.

Дыскусіі, размовы пра надзённае — высокае і прыземленае — сталі падставой для канструктыўных рашэнняў і рэалізацыі добрых спраў.

Найперш варта сказаць пра пашырэнне перакладчыцкіх памкненняў бела-

рускіх літаратараў. Сама ідэя сустрэч за круглым сталом нагадала вартасці інтэграцыйнай работы ў творчых асяродках у межах краін Садружнасці Незалежных Дзяржаў. Пасля развалу СССР гэта надзвычай актуальна. Тым больш што 25 гадоў пасля 1991-га і ўсяго, што вынікае з таго і папярэдніх савецкіх гадоў, адлюстроўваюць многія пралікі і непаразуменні... Па-другое, сустрэчы, з'яўленне новых сяброў, «рэвізія» ранейшых добрых зносін дапамаглі і дапамагаюць не згубіць сцежкі беларускага мастацкага слова ў іншы Сусвет. Не так лёгка разгледзець сёння на адлегласці, што ж зрабілася з часопісамі, выдавецтвамі, творчымі аб'яднаннямі ў той ці іншай краіне. Да каго і з якімі клопатамі можна звяртацца? На каго абаперціся?.. Ранейшыя сувязі, як паказаў час, страчаны. Па-трэцяе, як разгледзець рэальны стан і сапраўдныя сэнсы зробленага ў чужаземнай мастацкай прасторы. Масква, Літаратурны інстытут імя М. Горкага, часопіс «Дружба народаў» — некалі іх атаясмялялі з цэнтрамі, некалі праз іх сілкаваліся мастацкай энергетыкай, якую вылучалі нацыянальныя літаратуры. А сёння?..

Рэчаіснасць, на вялікі жаль, прынізіла статуснасць гэтай прасторы, адзінства якой цэментавалі цэнтр. Вось і кіравала арганізатарамі мінскіх сустрэч жаданне не згубіць зусім ранейшыя традыцыі, ранейшы вопыт зносін, ды яшчэ дадаць нешта новае. Не здзіўна, што, арганізуючы сустрэчы пісьменнікаў у Мінску (а яшчэ і ў Смаргоні, Быхаве, Шчучыне ды іншых гарадах), гаспадары заўсёды абапіраліся на калег з Масквы і Санкт-Пецярбурга, іншых рэгіёнаў Расійскай Федэрацыі. І цяпер, з вышнімі часу, застаецца толькі падзякаваць Валерыю Казакову, Сяргею Кандыбовічу, Алесю Кажадубу, Любові Турбіной, Вячаславу Купрыянаву, Вадзіму Дулепаву, Уладзіміру Бяразеву, Юрыю Лошчыцу, Уладзіміру Крупіну, Аляксандру Казінцаву, народнаму паэту Татарстана Роберту Мінуліну, народнаму паэту Татарстана Рэнату Харысу, народнаму пісьменніку Удмурты Вячаславу Ар-Сяргі... Іх удзел у дыскусіях, выкладанне ініцыятыў і многіх прапаноў заклалі выдатны падмурак на будучыню.

Пошукі сяброў

Пра тое, што зроблена ў выніку шматгадовай працы сталай пляцоўкі міжнародных круглых сталоў у межах Дня беларускага пісьменства, вялася гаворка неаднойчы. І, магчыма, наўрад ці лагічна зараз паўтараць ужо не раз падсумаванае. Хацелася б паразважаць на тэму, а што далей? Якім шляхам рухацца ў развіцці міжнародных літаратурных сувязей заўтра?

Першую падказку ў праектаванні будучай работы робіць наступны факт. З лютага 2015 года ў межах традыцыйнай мінскай кніжнай выстаўкі-кірмашу праводзіцца міжнародны сімпозіум літаратараў «Пісьменнік і час». Фармат яго работы выводзіць на іншыя абсягі. Сёння варта думаць пра месца і ролю пісьменніка, мастацкага слова ў вырашэнні задач па стварэнні прасторы міралюбства, па выкладанні пазіцыі паэтаў, празаікаў, публіцыстаў у адстойванні інтарэсаў міру ва ўсім свеце, у супрацьстаянні войнам, міжнароднаму тэрарызму. Відавочна, наспела патрэба шукаць тыя палымныя словы, якія некалі гучалі (і часам былі вельмі пераканаўчымі) з вуснаў Чынгіза Айтматава, Барыса Алійніка, Алеся Адамовіча, Васіля Быкава... Дарэчы, публіцыстычны запал патрэбен не толькі ў дачыненні да таго, як сказаць «не» братазайству, але і як правесці межы паміж дэградацыяй і ўзвышэннем чалавека як асобы. Маральныя, духоўныя аспекты ў выхаванні чалавека і грамадства — вось тое, што не можа не хваляваць. А як жа, якімі мастацкімі рэсурсамі рэалізаваць гэтыя задачы?.. І не толькі ў літаратуры, публіцыстыцы, але і ў кіно, тэатры, выяўленчым мастацтве?

Другая «лінія паводзін»... Папяровыя носыбіты думак, мастацкіх сэнсаў страчваюць свае пазіцыі. Яны даўно не з'яўляюцца лідарамі ва ўплывах на чытача. Ці ёсць у нас сёння сілы для таго, каб спрадвечныя філасофскія ісціны маральнага, гуманістычнага кірунку «загарнуць» у новыя тэхналогіі? І каб пры гэтым не згубіць, не страціць сутнаснае, праўдзівае вымярэнне жыцця, каб не забыцца на галоўныя мэты культуры, мастацтва, літаратуры... У Выдавецкім доме «Звязда» зроблена спроба паяднаць інтарэсы розных нацыянальных літаратур, розных культур праз стварэнне і работу інтэрнэт-партала «Созвучие: литература и публицистика стран СНГ» (*sozvuchie.by*). Альбо — «Сугучча: літаратура і публіцыстыка краін СНД». Разгалінаваная прастора выкладання розных электронных матэрыялаў (тэкстаў,

Падчас аднаго з міжнародных круглых сталоў.

відэазапісаў, ілюстрацый і г. д.) скіравана на адлюстраванне сучасных працэсаў у нацыянальных літаратурах. Большасць тэм прадстаўлена на рускай і беларускай мовах. Але ж таксама пададзены тэксты на мовах народаў краін Садружнасці, а яшчэ — на англійскай і кітайскай. Мадэратарамі ў рабоце праекта выступаюць пісьменнікі і навукоўцы з розных краін СНД. Ды і не толькі СНД. Сённяшняя наведвальнасць гэтага электроннага рэсурсу параўнальна невялікая — каля дзiesiąці тысяч арыгінальных наведвальнікаў у месяц. І тым не менш першыя крокі ў гэтым кірунку можна лічыць удалымі. Уражвае аўтарскі склад інтэрнэт-праекта «Сугучча...»: літаратуразнаўцы, дактары навук з Масквы, Санкт-Пецярбурга, Арменіі, Азербайджана, Казахстана, а яшчэ з Кітая, ЗША, Балгарыі, Польшчы, Германіі, Венгрыі, Вялікабрытаніі... Зроблены спробы актыўнага абмеркавання мастацкіх здбыткаў беларускіх пісьменнікаў. Як прыклад — шырокая палітра водгукаў на аповесць Алены Брава «Дараванне». Сваімі развагамі пра твор падзяліліся доктар філалагічных навук Цімох Ліякумовіч (ЗША), доктар філалагічных навук Алімжан Хамраеў, кандыдат філалагічных навук Святлана Ананьева (Казахстан), доктар філалогіі Ірада Мусаева (Азербайджан), сакратар Саюза пісьменнікаў Расіі Валерый Казакоў... З наступных твораў «Сугучча...» выкладае для абмеркавання аповесць «Геній» Алега Ждана, апавяданне «Ідэальны чытач» Алеся Бадака. Свае творы ў раздзел «К@нтэкст» прапанавалі празаікі Камран Назірлі (Азербайджан), Агагельды Аланазараў (Туркменістан), Валерый Казакоў (Расія)... Развіццё міжнародных зносін пераконвае і ў наступным: выходзячы ў шырокі свет, варта памятаць пра ўласны нацыянальны духоўны грунт. Разглядаючы шырокі свет, важна трымаць у памяці ўласныя творчыя, мастацкія інтарэсы. У Беларусі згублена традыцыя выдання альманахаў перакладной літаратуры. Быў час, калі айчынная практыка мастацкага перакладу ў многім удасканалвалася за кошт магчымасці надрукаваць пераўвасобленае ў «Даляглядах», «Братэрстве», «Ветразі», шматлікіх калектыўных зборніках, анталогіях нацыянальных паэзій. Як вынік — вялікі атрад літаратараў, якія займаліся выключна мастацкім перакладам. Канечне, сёння можна апеляваць да таго, што, маўляў, час іншы, запатрабаванасць не тая. І тым не менш... Усталяванне кантактаў з замежнымі цэнтрамі перакладу, якія працуюць, як вядома, пры ўрадах ці творчых саюзах у Азербайджане, Таджыкістане, Арменіі, паспрыяла б большай актыўнасці беларускіх пісьменнікаў. Магчыма, варта падумаць і пра стварэнне асобнага часопіса перакладаў — няхай сабе і з квартальнай перыядычнасцю. Ёсць патрэба і ў іншых арганізацыйных кроках. Важна толькі, каб яны рэалізоўваліся шырокім складам цікаўнай да іншых культур, да іншых літаратур пісьменніцкай грамады.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ